

Ettekannete ja mõtteavalduste põhjal võib järeldada, et folkloor ja folklooriteadus haakub tihedalt sotsiaalkultuuriliste, poliitiliste ja ajalooliste faktoritega, mistõttu on ühiskonnas/majanduses toimuv alati tähtis ka folkloristlikust vaatepunktist. Pärimus võimaldab nii mikro- kui ka makrotasandil jälgida, mil moel on eri aegadel kriitiliste olukordadega toime tulnud või kriitilistes olukordades reageeritud – see omakorda võimaldab välja tuua kollektiivseid (aga ka individuaalseid) väärtushinnanguid, stereotüüpe, traditsioone jne.

Talvekonverents sai teoks eri folkloristlike institutsioonide koostöös, korraldajad olid Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakond, etnomusikoloogia osakond, Eesti Rahvaluule Arhiiv, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond, MTÜ Eesti Folkloori Instituut ja Akadeemiline Rahvaluule Selts. Ürituse päevakava ja ettekannete teesidega võib põhjalikumalt tutvuda veebiaadressil <http://www.folklore.ee/ri/fo/konve/2009/ftk>. Ettevõtmist toetasid Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu (Kultuuriteooria Tippkeskus) ja A. Le Coq.

Piret Voolaid

Konverents “Noorte hääled” 2009

22. ja 23. aprillil korraldasid Eesti Rahva Muuseum ja Eesti Kirjandusmuuseum neljanda noorte folkloristide ja etnoloogide konverentsi “Noorte hääled”. Üliõpilasi igast akadeemilisest astmest oli kohale tulnud Tartu ülikoolist, Tallinna ülikoolist ja Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemiast.

TÜ folkloristika magistrant Veinika Västrik arutles, kuidas võimaldas rahvakunstimeistrite koondise Uku loomine nõukogude ajal käsitöölistel teenida leiba oma erialal. Keskendudes tollastele kangakudujatele, vaatles ta, millised võimalused ja piirangud kehtisid käsitöölisele nõukogude Eestis.

TÜ usuteaduse tudeng Carolina Pihelgas rääkis Meie Isa palve kasutamisest tõrjemaagias. Eesti Rahvaluule Arhiivi materjalide põhjal tutvustas ta ühe olulisima kristliku palve kasutamist maagilises funktsioonis.

TÜ etnoloogia üliõpilane Ehti Järv analüüsis kuue Eesti blogija näitel eneselavastust päevikutüüpi blogides: missuguseid võtteid kasutavad blogijad enese eksponeerimiseks ning missugune on blogija ja tema lugeja vaheline interaktsioon.

TÜ etnoloogia tudeng Kadri Laar tutvustas olid aastail 1986–1989 Eesti Muinuskaitse Seltsi ajaloopärimuse kogumiskampaania käigus moodustunud kogu ning 2003. aastal välja kuulutatud eluloovõistlusele “Elu Saksa ajal” saanud vastustest moodustunud kogu kujunemist ja peatus nende kontekstuaalsetel erinevustel.

TÜ semiootika magistrant Inga Jaagus rääkis suvitamisest eesti ja nõukogude ajal. Allikatena kasutas ta ERMi laekunud 1920.–1930. aastatel sündinud 15 inime-

se mälestusi suvitamisest. Oluliste teemadena tõi ta välja puhkusemälestuste sisulise külje, puhkuse suhte teiste tegevustega inimese elus ning selle, kuidas inimesed hindavad puhkusega seotud tegevusi.

Etnoloogiamagister Piret Koosa analüüsis kolmel viimasel aastal Ust-Kulomi rajooni külades välitöödel kogutud materjalide põhjal naiste rolli tänapäeva külakomide usuelus. Komimaa külades elavad vanemad usklikud naised on nendes kogukondades väärtustatud kui mitteametlikud usulised eksperdid, kellel võib mõnes usu-alases küsimuses olla isegi suurem autoriteet kui kohalikul õigeusu preestril.

Eesti Humanitaarinstituudi antropoloogiatudeng Kristjan Lorentson käsitles identiteediloomet ja rahvuslust Abhaasia eestlaste näitel. 2008. aasta suvel välitööde materjalide põhjal vaatles ta poliitiliste ja seega identiteeti loovate/pealesundivate jõudude (nt Gruusia, Venemaa, Abhaasia, armeenlased, Eesti) mõjupiirkonnas elavate eestlaste valikuid.

TÜ etnoloogia doktorant Kaspar Jassa huvitus, kuidas konstrueerib etnograaf välitöödel aega. Aleksei Petersoni Udmurdi päevikute näitel vaatles ta, missugune on etnograafi poolt päevikutes loodav etnograafiline aegruum; kuidas uurija piiritleb aega. Üks võimalus on öö ja päeva ning kuupäevade ja nädalapäevade vaheldumisega dateeritud kronoloogiline aegruum. Teise võimalusena kerkis esile ekspeditsiooni ümbritsev dateerimata aegruum, mis ei alga ega lõpe reisi alguse ja lõpuga, vaid laieneb ekspeditsiooni ettevalmistamisele ja välitööle järgnevatele seotud tegevustele.

23. aprillil oli Eesti Kirjandusmuuseumis ettekannete keskmes rahvaluule. Sandra Kalmann Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast analüüsis Setu lauluema Taarka laulude muusikalist külge, osutades, et üldjuhul tähtsustavad traditsioonikandjad laulude tekste rohkem kui viise. Ettekande põhirõhk oli suunatud lauliku muusikalisele pärandile, vähemuuritud setu viisidele, allikmaterjaliks Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluule arhiivis leiduvad ja Armas Otto Väisäneni kogutud Taarka laulude helisalvestused ja noodistused. Ettekandest sai ka põgusa ülevaate A. O. Väisäneni ja Anna Raudkatsi 1913. aastal Setumaal läbi viidud kogumisretkest.

Eesti Humanitaarinstituudi kultuuriteooria magistrant Aliis Kiiker püstitas endale eesmärgi vaadelda rokk- ja rahvamuusikale tuginedes, kas need asuvad teineteisest sedavõrd kaugel, kui neid on harjutud nägema ning püüdis vastata küsimusele, kas ansambli Kosmikud loomingus võib näha itkutraditsiooni jätkumist.

Tartu Ülikooli keemiatudeng Epp Vaidre kõneles keskkoolis koostatud uurimusest asjade olulisusest ja kasutamisest eri põlvkondade eluajal. Ettekanne osutas asjade ja esemete tähtsuse suurenemisele igapäevaelus. Ettekandja leidis, et praegu jääb vajaka hingelähedastest, käsitsi tehtud asjadest ning osutas ka viimasel ajal populariseeruvale asjade taaskasutamise trendile.

Tartu Ülikooli Eesti ja võrdleva rahvaluule osakonna magistrant Triin Õim andis ülevaate muutustest Kärkla kalmistu ligi 4000-l hauatähisel alates 19. sajandi keskpaigast kuni tänapäevani. Ennekõike on muutused toimunud hauatähiste väliskujus ja materjalis: kivistid on asendunud malmristidega, viimased omakorda hauakividega. Hauakirjad on kujutiste kasutuse ees aja möödudes taandunud ja lühenenud. Algsetest lihtsatest sümbol-kujutistest hauakividel on tänapäeval saanud detailidesse laskuvad maalilised pildid. Muutustele Kärkla kalmistu hauatähistel on oma mõju avaldanud ennekõike paiksed eripärad ja nõukogude aeg.

Katre Kikas Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonnast kõneles Jonathan Fabianile, David Bartonile ja Mary Hamiltonile toetudes rahvaluule arhiivitekstidest rahvaliku kirjalikkuse (*vernacular literacy*, inimeste suhestumine kirjalike tekstidega igapäevases elus, nende kohandamine ja tõlgendamine) mõiste taustal. Ettekande eesmärk oli vaadelda, milliseid võimalusi pakub mainitud mõiste kasutamine Jakob Hurda algatatud rahvaluule kogumisaktsiooni käigus kirja pandud pärimustekstide mõtestamiseks. Ettekandja osutuse kohaselt võimaldab rahvaliku kirjalikkuse mõiste ühelt poolt vaadelda kaasaegse kirjaliku ruumi tagasipeegeldusi rahvaluulekirjapaneekutes, teisalt näha võimalikke suhestusi varasemate folkloorsete suhtumistega kirjalikesse tekstidesse.

Tartu Ülikooli skandinavistika doktorant Siiri Tomingas-Joandi keskendus vahe-
tatud laste muistendite erinevustele ja sarnasustele Rootsi ja Eesti pärimuses. Muistendite läbivaks teemaks on vastsündinud ristimata lapse asendamine kas puupaku või vaimse ja/või füüsilise puudega lapsega. Erinevalt Eestist, kus lapse vahetas puupaku vastu vanapagan, vahetas Rootsis ja mujalgi Skandinaavias lapsi haldja- või trollinaine vastsündinud lapse vastu.

Stendiettekandena oli võimalik lugeda Eda Pomozi kirjutatud ülevaadet Ungari lihavõttepühadest eestlase silme läbi. Ungari tänapäevane lihavõttekombestik on Eda Pomozi hinnangul eesti vastava kombestikuga võrreldes mõneti rikkam, kindlasti aga ühiskondlikult tähtsam ja järgimist nõudvam.

Konverentsi toetasid Eesti Kultuurkapital ja Tartu Nefa Rühm.

Marleen Nõmmela, Ave Tupits

Akadeemilises Rahvaluule Seltsis

29. jaanuaril 2009 toimus Eesti Kirjandusmuuseumis Herbert Tampere 100. sünniaastapäeva ettekandekoosolek. Esinejatena astusid üles Urve Lippus (Eesti muusikaloo esimene peatükk), Pille Kippar (Herbert Tampere vangla-aasta), Mall Hiimäe (Kümme aastat Herbert Tamperega). Mälestusi Herbert Tampere jagasid Veljo Tormis, Ingrid Rüütel, Arvo Krikmann ja Andres Tampere. Ettekandepäeva korraldasid ARS ja Eesti Rahvaluule Arhiiv.

26. veebruaril 2009 kõneles Eesti Kirjandusmuuseumis ARSi kõnekoosolekul külalisena ungari etnoloog ja folklorist Mihály Hoppál: "Myths on Folklore". Lisaks näitas ta oma šamanismiteemalisi videofilme ja kommenteeris neid.